

વીધાયક રીતે વીચારીએ

--ઉકેશ ઓઝા

આપણને એવું માનવું ગમે છે કે અગાઉનો સમય બહુ સારો હતો અને હાલનો સમય ખુબ ખરાબ છે. ભુતકાળ વધુ સારો હતો, વર્તમાન બહુ ખરાબ છે અને પછીનો તર્ક તો કલ્પી શકાય એવો જ છે કે ભાવી અંધકારમય છે. હવે, શાંત ચીત્તે આ બાબતે વીચાર કરીએ તો જણાશે કે આ તો અસ્વસ્થ થવાની પાકી દવા જ છે ! વર્તમાન વીશે નકારાત્મક અભીગમ રાખીને કોઈ પેઢી સારું પ્રદાન કેવી રીતે કરી શકે? તેમ છતાં, સમાજમાં આવું માનનારા જાણે બહુમતીમાં ન હોય એ રીતે આવી વાતો આપણને વારંવાર સાંભળવા મળે છે.

વ્યક્તીએ અને સમાજે સ્વસ્થ અને નીરામય રહેવું હોય તો કાર્યી પળે આ માનસીકતા ત્યજવાની જરૂર છે. આપણું માનસ જ જો સ્વસ્થ ન હોય તો આપણું સ્વાસ્થ્ય સારું કેવી રીતે રહેશે? આપણે ભલે ગમે તેટલું કામ કરીએ પરંતુ મુળમાં, પાયામાં પેલી માનસીકતા જ પડી રહી હશે તો પ્રયત્નોનું-પુરુષાર્થનું પરીણામ સારું આવવાનો સંભવ નહીંવત્ છે. સૌથી પહેલી વાત નકારાત્મક વલણને છોડવાની છે. આ થશે તો તમને જીવવાની મજા આવશે. કુદરતને ખોળે તમને આનંદ મળશે અને તમારી આસપાસના લોકોમાં તમે એક આનંદી ઉર્જાનો સંચાર કરી શકશો. લોકો તમને બોલાવશે અને તમને પણ લોકોને મળવું ગમશે.

‘રામાયણ’ અને ‘મહાભારત’નો કાળ જો સારો હોય તો આ ‘રામાયણ’ થઈ જ ન હોત કે આ ‘મહાભારત’ સર્જાયું જ ન હોત ! અંગ્રેજોનો શાસનકાળ સારો હોત તો આઝાદીની લડતનાં પગરણ મંડાયાં જ ન હોત. ‘આજના ધોળીયાઓ કરતાં, પેલા ધોળી ચામડીવાળા સારા હતા’, એવું જ્યારે સાંભળીએ છીએ ત્યારે સમજાતું નથી કે આ લોકો કંઈ સમજી-વીચારીને બોલે છે ખરા કે !

બુદ્ધ અને મહાવીરનો કાળ પણ સારો હતો એવું કેવી રીતે માનવું? બન્નેને અહીંસાનો ઉપદેશ આપવો પડ્યો તે જ તો બતાવે છે કે સમાજમાં કેટલી બધી હીંસા પ્રવર્તમાન હશે ! વળી, મહાવીર તપ કરતા હોય અને લોકો જંગલમાં જઈને પણ તેમને પરેશાન કરી આવે એવી કથા આપણે ભણ્યા છીએ. જો એકાંતમાં પણ કોઈને પોતાની ઈચ્છા મુજબની પ્રવૃત્તિ વીનાવીરોધે કરવા ન દે, એવો સમાજ સારો તો કઈ રીતે કહેવાય?

આ બધો કે આવો વીચાર કર્યા વીના જ આપણે માની બેસીએ છીએ કે આપણે ખરાબ સમયમાં છીએ અને અગાઉનો સમય સારો હતો. મરીઝે એ મતલબનો શેઅર કર્યો છે કે :

‘બુદ્ધને ખરાબ કહેવાની હીમત નથી રહી;
તેથી કહે છે લોક કે જમાનો ખરાબ છે.’

‘આપણે જાતને ખરાબ કહી શકતા નથી, તેથી કહીએ છીએ કે જમાનો ખરાબ છે.’ રાજીવ ગાંધીએ ‘મેરા ભારત મહાન’ સુત્રનો અતીપ્રચાર કરાવ્યો ત્યારે લોકો કહેતા હતા કે, ‘સૌ મેં સે નીન્યાનબે બેઈમાન, ફીર ભી મેરા ભારત મહાન.’ આ નવ્વાણું એટલે બાકીના બધા અને સોમો તો હું એકલો. હું એકલો સારો અને જગત આખું ખરાબ.

આજે તાલીમનું મહત્ત્વ ખુબ વધ્યું છે. સારામાં સારી તાલીમ આપનારાઓ એવી યુક્તી પ્રયોજે છે કે, ‘આપણે જે કંઈ વાત કરી રહ્યા છીએ તે બહારના લોકોની છે. ખંડમાં બેઠેલા તો બધા જ,

અપવાદ વીના, સારા જ છે.' માણસને આવું સારું સાંભળવું ગમતું હોય છે. કોઈ એને સારો કહે તો અસામાજિક તત્ત્વ મનાતી વ્યક્તિને સુધ્યાં ગમતું હોય છે. કેટલાક લોકો આવો વીધાયક પ્રયોગ કરતા પણ હોય છે. પછી પેલું 'અસામાજિક તત્ત્વ' ગામ આખાને પીડે; પરંતુ જે વ્યક્તિએ એને સારી માની છે ત્યાં તે પોતાની 'ઈમેજ' સાબુત રાખવા પ્રયત્નશીલ બને છે. પછી પેલા વીધાયક અભીગમ રાખનારા છાતી કાઢીને કહી શકે છે કે 'બીજા સાથે એ જે કરતો હોય તે; પરંતુ અમને એનો ખરાબ અનુભવ નથી. અમારી સાથે તો એ સીધો જ ચાલે છે.'

અંગ્રેજીમાં એક અતી જાણીતી ઉક્તિ છે : *Improve yourself and one rascal man will be lessen from the world.* તમારી જાતને સુધારો તો આ જગતમાંથી એક લફંગો તો ઓછો થઈ જ ગયો ! માની લો કે જગત આખું તમે કહો છો તેટલું ખરાબ છે અને કદાચ તેથી વધુ ખરાબ છે; પરંતુ તેમાં તમે સુધારો તો એક તો ઓછો થઈ જ ગયો ને ! પરંતુ તે વખતે આપણી દલીલ એ હોય છે કે જગત પહેલાં સુધરે તો પછી હું સુધરું અથવા તે દીશામાં કંઈક વીચારું ! આ જ નકારાત્મકતા છે. *Charity begins at home.* શરુઆત તો પોતાનાથી જ થવી જોઈએ ને?

ગણીતમાં પણ બે ઓછાનો સરવાળો વત્તામાં થાય છે. નકારાત્મકતા કરતાં વીધયાત્મકતા સારાં પરીણામો લાવી આપે છે. 'તમે બધા માટે જેટલું કરો છો, તેટલું બીજા તમારે માટે કરતા નથી.' આ વાક્ય સાંભળવું પ્રત્યેક વ્યક્તિને ગમતું હોય છે. જ્યોતીષીઓનો ધંધો જ આના પર ચાલે છે. આવું સાંભળીને સાંભળનાર વ્યક્તિ કહે છે કે, 'જોશી બધું સાચું કહી દે છે. આપણા મનની વાત તે જાણી જાય છે' વગેરે વગેરે.. પરંતુ કોઈ જોશી તો શું પણ માનસશાસ્ત્રી પણ એવું કહેતો નથી કે, 'ભાઈ, દોષ તારામાં જ છે. તું ક્યાં કોઈનું સારું ઈચ્છે છે કે કરે છે કે જેથી બીજા તારું ભલું ઈચ્છે કે કરે !' આવી નકારાત્મક વાત, સાચી હોય તો પણ; કરવી એ વ્યાવસાયીક નીતીમત્તાથી વીરુદ્ધની વાત મનાઈ છે. તમે ગમે ત્યાં દૃષ્ટીપાત કરો, નકારાત્મક વાત કરવાની ક્યાંય સલાહ આપવામાં આવી નથી. હા, મેનેજમેન્ટનો એક સીદ્ધાંત છે કે : *Don't say 'yes', when you want to say 'no';* પરંતુ એ તો તમને સ્પષ્ટવક્તા બનવા અને ભવિષ્યની પળોજણોમાંથી મુક્તિ મેળવવા માટેની શીખ આપનારો છે. એમાંય નકારાત્મક વલણની કોઈ વાત નથી.

અત્યાર સુધી બહુ નકારાત્મક ચાલ્યું. હવે જાગ્યા ત્યારથી સવાર કરીએ. કોઈ પણ વ્યક્તિ આપણે માટે ખરાબ પુરવાર ન થાય ત્યાં સુધી એને ખરાબ માનીને ચાલવાની શી જરુર છે? આપણે તો જેનો પરીચય સુધ્યાં નથી, એને પણ ખરાબ માની લઈએ છીએ. કોઈને માટેની ખરાબ વ્યક્તિ આપણે માટે પણ ખરાબ થઈ જ જાય છે. ઘણી બધી વખત આપણી નકારાત્મક માનસીકતા આપણને એવા કળણમાં ફસાવી દે છે અને પછી આપણે તેના એવા ભોગ બની જઈએ છીએ કે, મહામહેનતે પણ તેમાંથી ઉગરી શકતા નથી.

પહેલાં 'ધુમ્રપાન કરવાની મનાઈ છે' એવાં સુત્રો કે પાટીયાં લગાડેલાં જોવા મળતાં. અધીકારીઓની ઓફીસની બહાર લખાતું કે : *'No admission, without permission'*. હવે હકારાત્મક અભીગમને કારણે નકાર સભાનપણે ટાળવાનો પ્રયત્ન થાય છે. 'ધુમ્રપાન ન કરવા બદલ આભાર'. *'Thank you for not smoking'*. અથવા તો *'Admission with permission'*. આમાં વાત તો એની એ જ છે; પરંતુ સામેની વ્યક્તિને ગુનેગાર માનવાને બદલે પુખ્ત અને આદરપાત્ર માનીને તેની સાથે ઉદાહરણરુપ વર્તન આચરવાનો પ્રયાસ આરંભાયો છે.

જગત સુધરી રહ્યું હોય ત્યારે આપણે પાછળ રહીએ તે કેમ ચાલે? આજના સમયમાં જે પર્યાવરણીય સભાનતા, માનવ-હકકો અને વંચીતો પ્રત્યેની જવાબદારીની સભાનતા, ઘરેલુ હીંસાને ડામવા માટેની પ્રતીબદ્ધતા, વંચીતો-દલીતો-મહીલાઓને જાહેરક્ષેત્રમાં લાવવાની ચીંતા અને જોગવાઈઓ, પ્રાણીઓ અને સમગ્ર જીવસૃષ્ટી પ્રત્યેની સમસંવેદના, નકારાત્મક કે દોષાત્મક શબ્દાવલીઓ કે શબ્દસમુહો ટાળવાની જાગૃતી જેવાં અનેક પાસાં કદાચ આજના સમયને વીકસીત અને જાગ્રત સાબીત કરવા પર્યાપ્ત છે. આ વૈચારીક માહોલ માત્રથી સંતુષ્ટ થઈ ન જવાની અને વધુ કાર્યશીલ બનવાની જરૂરત ભલે હોય; પરંતુ તેથી કરીને આજનો સમય ખરાબ હોવાની વાતને બળ મળતું નથી. પ્રશ્નો વ્યાપક અને વીકટ બન્યા હોય તો સભાનતા, સંવેદના અને જાગૃતી સુધ્યાં વધ્યાં જ છે ! આવા સારા માહોલમાં વીધાયક અભીગમવાળી વ્યક્તીઓ વધુ સારું પ્રદાન કરીને પોતાનું યોગદાન આપે તો તે યોગ્ય દીશાની પ્રગતીને પોષક જ નીવડવાનું એ ની:શંક છે.

--ઉંકેશ ઓઝા

સંપર્ક : 103- ઓમ્ એવન્યુ, દીવાળીપુરા, વડોદરા-390 007

ફોન : (0265) 235 0138

જાન્યુઆરી-૨૦૦૭ના 'અખંડ આનંદ' માસીકમાંથી સાભાર...

લેખકપરીચય

ભરુચ જીલ્લાના શુક્લતીર્થ ગામે ૧૯૫૩માં જન્મેલા **ઉંકેશ ઓઝા**, અંગ્રેજી વીષય સાથે સ્નાતક થઈ સરકારી નોકરીમાં જોડાયા. રાજ્ય સરકારમાં સચીવ, વીજળ-સ કમીશન, રજીસ્ટ્રાર, ગુજરાતી સાહીત્ય અકાદમી અને મુખ્યમંત્રીના નાયબ સચીવ જેવા ઉચ્ચ સરકારી હોદ્દા સંભાળી ૨૦૦૩થી રાજ્ય સરકારના સંયુક્ત સચીવ પદેથી સ્વૈચ્છીક નીવૃત્તી લીધી. વીચાર અભીવ્યક્તી માટે, ૧૯૮૫માં ગુજરાતના ચર્ચાપત્રીઓની પરીષદ યોજી અને 'ઓપન ફોરમ' સામયીક શરુ કર્યું. ઋજુ અને સંવેદલશીલ હૃદયના માલીક ઉંકેશભાઈ સ્વસ્થ ચીતે નીર્ભયપણે પોતાનું સમતોલ ચીંતન રજુ કરવામાં માહેર છે. અનામત વીરોધી હડતાલમાં ન જોડાઈ, સવર્ણ સરકારી અધીકારી હોવાને કારણે માર ખાધો. કટોકટીકાળે ઈન્દીરાજી વીરુદ્ધ ચર્ચાપત્રો લખવા બદલ સજા ભોગવી. સમાજના વંચીતો અને પાછળ રહી ગયેલાઓના પક્ષે રહી વીચારવા-લખવામાં અને બનતું કરી છુટવામાં વીશેષ રસ અને તે દાવે સ્વૈચ્છીક સામાજીક સંગઠનો સાથે લગાવ રાખે. સાહીત્ય પરીષદના અનુવાદ કેન્દ્રના સંયોજક તરીકેય કામ કર્યું. બે સંપાદનો કર્યાં છે : 'નર્મદનો જમાનો' અને 'સાદ સમાજ સુધારાનો'.

--ઉત્તમ ગજજર (સુરત) અને બળવંત પટેલ (ગાંધીનગર)

'ઉંકેશ ઓઝા'માં અને 'વીજયા' ફોન્ટમાં અક્ષરાંકન : uttamgajjar@hotmail.com

'સન્ડે ઈ-મહેફીલ' -- વર્ષ : ત્રીજું -- અંક : 107 -- June 24, 2007

શુક્રવાર ૧૩મી જાન્યુઆરી ૨૦૦૬ના દીને મુંબઈ ખાતે લેક્સીકોનના થયેલા પ્રથમ લોકાર્પણ પછી 3,40,000 જેટલા ભાષાપ્રેમીઓએ અત્યાર સુધીમાં <http://www.gujaratilexicon.com> લેક્સીકોનની મુલાકાત લીધી. આપને અને આપ મારફત આપના મીત્રોને પણ લેક્સીકોનની આ નવી interfaceની મુલાકાત

લેવાનું નીમંત્રણ છે. વીધનાં કરોડો ગુજરાતી ભાઈ-બહેનો સુધી આ સંદેશો પહોંચાડવામાં સહાય કરી, આપને પણ ગુજરાતી ભાષાની અમુલ્ય સેવાના પુણ્યના અધીકારી બનવા વીનંતી.
આપ સૌના સહયોગ થકી **સન્ડે ઈ-મહેફીલના 5500** જેટલા વાચકો થયા અને રોજરોજ નવાં નામો ઉમેરાતાં જાય છે એ પુરવાર કરે છે કે, દેશવીદેશમાં ગુજરાતી વાચનના રસીયા બહુ મોટી સંખ્યામાં છે જ...

સૌનો આભાર..અમારી **સન્ડે ઈ-મહેફીલ**ની અત્યાર સુધીની જુની સઘળી પીડીએફ ફાઈલો અમારી વેબસાઈટ <http://gujaratilexicon.com/index.php?action=downloadSeM> પરથી સરળતાથી ડાઉનલોડ થઈ શકશે. આ જ વેબ સાઈટ પરથી **લેક્સીકોન** અને **શ્રી વીપુલ કલ્યાણી** તરફથી લંડનથી પ્રકાશીત થતા 'ઓપીનીયન' માસિકના કેટલાક નમુનાના અંકોની અને **શ્રી. પ્રવીણ વાઘાણી** (મેલ્બોર્ન-ઓસ્ટ્રેલિયા) તરફથી પ્રકાશીત થતા 'માતૃભાષા' માસિકની મુલાકાતે પણ જઈ શકાશે..

● મધુરેણ સમાપયેત્ ●

પેન્સિલ્વેનીયા-અમેરીકામાં વસેલા અમદાવાદી કાર્ટુનીસ્ટ **શ્રી. મહેન્દ્રભાઈ શાહ**નો
ઈ-મેઈલ સંપર્ક : mahendraaruna@msn.com
એમનો પરીચય પામવા અને એમનાં ખુબ બધાં કાર્ટુન્સ માણવા જુઓ એમની
web site : www.ameamericanamdavadi.com

'સન્ડે ઈ-મહેફીલ' -- વર્ષ : ત્રીજું -- અંક : 107 -- June 24, 2007

